नवी उद्दिष्टे :-

१) ज्ञान व आकलन

२) उपयोजन

३) कौशल्ये

४) प्रकटीकरण किंवा अभिव्यक्ती

५) अभिरुची व अभिवृत्ती

६) रसग्रहण

७) सर्जनशीलता

८) व्यक्तिमत्व विकास

उद्गामी पद्धती

अवगामी पद्धती

व्याख्यान पद्धती

कथन पद्धती

परिसंवाद पद्धती

नाट्यीकरण पद्धती

प्रकल्प पद्धती

प्रवास पद्धती

प्रश्न पद्धती

संरचना पद्धती

उद्गामी :

– ज्ञाताकडून -अज्ञाताकडे
– उदाहरणाकडून –नियमाकडे
– विशिष्टाकडून –सामान्याकडे

मूल्ये

- श्रमप्रतिष्ठा
- वक्तशीरपणा
- नीटनेटकेपणा
- वैज्ञानिक दृष्टीकोन
- सौजन्यशीलता
- सर्वधर्मसमभाव
- स्त्री पुरूष समानता
- संवेदनशीलता
- राष्ट्रभक्ती
- राष्ट्रीय एकात्मता

गाभाघटक

- भारतीय स्वातंत्र चळवळीचा इतिहास
- संविधानिक जबाबदा–या
- राष्ट्रीय अस्मिता जोपासण्यास आवश्यक आशय
- भारताचा सामाजिक व सांस्कृतिक वारसा
- समता,लोकशाही व धर्मनिरपेक्षता
- स्त्री पुरूष समानता
- पर्यावरण संरक्षण
- सामाजिक अडसरांचे निर्मुलन
- लहान कुटुंबाचा आदर्श

जीवन कौशल्ये

- ‘स्व’ची जाणीव
- समानानुभूती
- समस्या निराकरण
- निर्णयक्षमता
- परिणामकारक संप्रेषण
- व्यक्ती व्यक्तींमधील सहसंबंध
- सर्जनशील विचार
- चिकित्सक विचार
- भावनांचे समायोजन
- ताणतणावाचे समायोजन

- **C{Ôï>o d AÜ``Z {ZînÎmr**
- {dÚmÏ`mªMm gdmªJrU {dH$mg hmoÊ`mgmR>r AmnU embo` CnH«$_m§Mo Am`moOZ H$ê$Z Ë`m§Mm ~m¡pÜXH$, ^md{ZH$ d {H«$`mË_H$ qH$dm emar[aH$ {dH$mg KS>dyZ AmUVmo. `mVrb emar[aH$ {dH$mg Amnë`mbm àË`jnUo OmUdVmo na§Vw ~m¡pÜXH$ d ^md{ZH$ {dH$mg hm H$mhr bjUm§dê$Z AàË`jnUo OmUdVmo. Vmo Ë`mÀ`m dV©ZmVyZ OmUdVmo, ~Xbm§VyZ OmUdVmo. `m Ano{jV ~XbmbmM dV©Z~Xb åhUVmV.

- **C{Ôï>m§Mr ñnï>rH$aUo {b{hÊ`mMo {ZH$f :**
- Ano{jV dV©Z ~Xb ñdê$nmV AgmdrV. CXm. {dÚmWu dVw©imÀ`m joÌ\$imMo gyÌ gm§JVmo.
- nS>Vmim H$aÊ`m`mo½` AgmdrV. CXm. {dÚmWu AñIbrV dmMZ H$aVmo. ho Q>mim - g_OVmo, OmUVmo, AmH$bZ hmoVo Aem ñdê$nmV ZH$mo.
- dV©Z ~XbmMr n[apñWVr gm§Jmdr. H$moUË`m nrapñWVrVrb dV©Z ~Xb Amho ho Z_yX H$amdo. CXm. {dÚmÏ`m©bm ^maV AmamIS>m {Xbm AgVm Vmo Ë`mVrb {nH$m§Mo {dVaU gm§JVmo.
- dV©ZmVrb EH$M ~Xb EH$m doir Z_yX H$amdm. CXm. 1) nmR>çm§emVrb Ab§H$m[aH$ eãX AmoiIVmo. 2) Ë`m Ab§H$m[aH$ eãXm§Mm ñdV:Mo dmŠ`mV Cn`moJ H$aVmo.
- ñnï>rH$aUmV àíZmW©H$ eãXm§Mm dmna Q>mimdm. {dYmZ ñdê$nmV {bhmdo. CXm. {dÚmWu ËgwZm_rMo ^maVmda H$moUVo n[aUm_ Pmbo Vo gm§JVmo Ago Z {b{hVm {dÚmWu ËgwZm_rMo ^maV Xoemda Pmbobo n[aUm_ gm§JVmo, Ago {bhmdo.
- ñnï>rH$aUmMo {dYmZ gmÜ`m dV©_mZH$mimV {bhmdo. gm§JVmo, dmMVmo B.
- H$m¡eë`àYmZ C{Ôï>mV Vo {H$Vr à_mUmV gmÜ` Pmbo Vo Z_yX H$amdo.
- {dYmZmMm H$Vm© V¥Vr` nwê$fr d àm{V{Z{YH$ Agmdm.

- **C{Ôï>m§Mr ñnï>rH$aUo {b{hÊ`mMo \ $m`Xo**
-
- {dÚmÏ`mªÀ`m {ZpíMV ~XbmMr OmUrd hmoVo.
- ñnï>rH$aUmVrb ~Xbm§Zwgma _yë`_mnZmVrb àíZm§Mo {Z`moOZ H$aVm `oVo.
- {dÚmÏ`mªbmhr àË`oH$ ñVamda C{Ôï>{Zhm` Amnë`mVrb ~Xbm§Mm